

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

13 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorczyk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 13 marca 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 23 grudnia 2021 r., VI ACa 520/21,
w sprawie z powództwa A.S. i M.S.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 5 434 (pięć tysięcy czterysta trzydzieści cztery) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia odpisu niniejszego wyroku pozwanemu do dnia zapłaty.

Dariusz Dończyk Grzegorz Misiurek Paweł Grzegorczyk

A.G.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 30 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił częściowo powództwo A.S. i M.S. przeciwko Bankowi S.A. w W. w ten sposób, że: ustalił, że zawarta przez strony umowa o kredyt hipoteczny z 6 października 2008 r. jest nieważna (pkt 1); zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 154 083,35 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 30 marca 2020 r. do dnia zapłaty (pkt 2); oddalił powództwo główne w pozostałym zakresie (pkt 3) oraz zasądził od Banku S.A. z siedzibą w W. na rzecz A.S. i M.S. kwotę 6 434 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powodowie 6 października 2008 r. zawarli z pozwanym umowę o kredyt hipoteczny (dalej też: „Umowa Kredytu” albo „Umowa”) na kwotę 200 000 zł. Kredyt był indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w pozwanym banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Okres kredytowania wynosił 240 miesięcy. Od kwoty kredytu pozwany pobrał jednorazową bezzwrotną prowizję w wysokości 1 000 zł, płatną przed uruchomieniem kredytu lub jego pierwszej transzy. W związku z udzielonym kredytem kredytobiorca ponosił ponadto koszty zlecenia wyceny nieruchomości w wysokości 900 zł. Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej wynoszącej 3,6550% w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy oraz marży w wysokości 0,7000 p.p. - stałej w całym okresie kredytowania. Oprocentowanie kredytu podlegało zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M.

Według § 7 ust. 1 Umowy Kredytu, kredytobiorca zobowiązał się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych S.A. W myśl ust. 2 § 7 Umowy kredyt będzie spłacany w 240 ratach miesięcznych, które zawierają malejącą część odsetek i rosnącą część raty kapitałowej. Zgodnie z § 7 ust. 3 spłata kredytu następować będzie poprzez bezpośrednie potrącanie przez bank należnych mu kwot z rachunku

kredytobiorcy. Spłaty rat odsetkowych lub kapitałowo-odsetkowych miały następować w tym samym dniu miesiąca, w jakim miała miejsce wypłata kredytu lub pierwszej jego transzy, począwszy od miesiąca następnego po wypłacie środków kredytu. Ostatnia rata spłaty kredytu nosiła charakter raty wyrównującej, co oznacza, że służy rozliczeniu całości zobowiązania kredytobiorcy względem banku (§ 7 ust. 5-6 Umowy). Zawierając Umowę Kredytu powodowie udzielili pozwanemu pełnomocnictwa m.in. do pobierania z rachunku bankowego (w PLN) prowadzonego przez Bank S.A. środków pieniężnych z zaliczeniem ich na spłatę wymagalnych zobowiązań z tytułu kredytu, odsetek, prowizji i innych opłat, w przypadku opóźnienia względnie zwłoki ze spłatą tych zobowiązań w wysokości wynikającej z Umowy.

Przed zawarciem Umowy Kredytu pozwany przedstawił powodom „Informację dla Wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej”, która zawierała pouczenie, że zaciągając zobowiązanie w walucie obcej, kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych. Wystąpienie ryzyka kursowego sprawiło, że zarówno rata spłaty, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Ryzyko kursowe jest znacznie mniejsze, jeżeli o kredyt walutowy ubiega się kredytobiorca, osiągający dochody w tej samej walucie obcej. Z wyżej wymienionych powodów warto rozważyć zaciągnięcie długoterminowego kredytu w PLN jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych. W informacji zawarto przykład wpływu zmiany stopy procentowej oraz kursu waluty na wysokość raty kredytu. Według zobrazowanych sytuacji modelowych (nie podano informacji o kwocie kredytu i okresie kredytowania) wysokość raty przy aktualnym poziomie kursu CHF (nie podano wysokości kursów) wynosiłaby 1 291,37 zł. Przy założeniu, że kurs CHF wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalnym i minimalnym kursem CHF z okresu ostatnich 12 miesięcy, tj. o 14,22%, szacowana wartość raty wynosiłaby 1 474,97 zł; a przy założeniu, że stopa procentowa kredytu w CHF jest równa stopie procentowej kredytu w PLN, a kapitał większy o 20% - szacowana wysokość raty wynosiłaby 2 065,63 zł; przy założeniu, że stopa procentowa wzrośnie o 40 p.p. - szacowana wysokość raty wynosiłaby 1 764,53 zł;

przy założeniu, że stopa procentowa wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalną i minimalną wartością stopy referencyjnej z okresu ostatnich 12 miesięcy, tj. o 0,79 p.p. - rata została oszacowana na 1 378,54 zł. Symulacja nie obrazowała porównania salda kredytu złotowego oraz kredytu indeksowanego w przypadku wzrostu kursu waluty CHF, powodom nie przedstawiono jak kształtować będzie się ich zobowiązanie w przypadku wzrostu kursu CHF do najwyższych historycznie poziomów.

Pozwany wypłacił powodowi całą kwotę udzielonego kredytu w walucie złoty polski. Powodowie do 16 lipca 2018 r. wpłacili pozwanemu tytułem spłaty kredytu 154 983,35 zł, w tym 900 zł opłaty za wycenę kredytowanej nieruchomości. Powodowie 27 sierpnia 2018 r. wystąpili z wnioskiem o zawezwanie pozwanego do próby ugodowej w zakresie roszczeń o ustalenie nieistnienia wierzytelności pozwanego wynikającej z Umowy w zakresie kwoty 130 078,94 zł ewentualnie o zapłatę kwoty 52 906,00 zł tytułem nadpłaty kredytu ewentualnie o unieważnienie Umowy. Powodowie na poparcie trafności pierwszego roszczenia podnosili zarzut nieważności Umowy wynikającej z zasad ogólnych kodeksu cywilnego oraz upadku Umowy na skutek abuzywności klauzul indeksacyjnych zawartych w § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 Umowy. Posiedzenie pojednawcze zakończyło się 17 grudnia 2018 r. bez zawarcia ugody.

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutów strony powodowej dotyczących sprzeczności zawartej Umowy kredytu z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa (w tym z art. 69 Prawa bankowego). Nie uznał również zarzutu sprzeczności zawartej przez strony Umowy z naturą stosunku zobowiązaniowego. Nie można było także przyjąć sprzeczności Umowy z zasadami współżycia społecznego ze względu na treść postanowień ustalających mechanizm indeksacji. Nie było więc podstaw do zastosowania sankcji przewidzianej w art. 58 § 2 k.c.

W ocenie Sądu pierwszej instancji zawarte w Umowie kredytu i regulaminie postanowienia określające sposoby wyliczenia kwoty kredytu podlegającej spłacie i wysokości rat kredytu (klauzule indeksacyjne, w tym klauzule spreadu walutowego) są abuzywne, a tym samym nie wiążą powodów. Sąd wskazał na postanowienia zawarte w § 2 ust. 2, § 7 ust. 1, § 4 ust. 4 pkt 2 Umowy oraz postanowienia zawarte

w § 9 ust. 4 regulaminu (w obu jego wersjach stosowanych przez pozwanego). Tym samym za abuzywne uznane zostały postanowienia:

a) § 2 ust. 2 Umowy Kredytu w zakresie, w jakim przewiduje przeliczenie wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF ustalonym przez Bank według Tabeli Kursów Walut Obcych oraz wyrażenia w walucie CHF salda zadłużenia z tytułu kredytu,

b) § 7 ust. 1 Umowy Kredytu w zakresie, w jakim przewiduje spłatę kredytu przeliczonego na CHF z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty, na podstawie Tabeli Kursów Walut Obcych,

c) § 4 ust. 4 pkt 2 Umowy kredytu w zakresie, w jakim przewiduje przewalutowanie kredytu, którego saldo wyrażone jest w walucie obcej, na złote polskie po kursie sprzedaży waluty obcej obowiązującym w Tabeli Kursów Walut Obcych,

d) § 9 ust. 4 Regulaminu (w obu wersjach) w zakresie, w jakim Bank do przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia (z CHF) na PLN, z zastosowaniem kursu sprzedaży dewiz, określonego w Tabeli Kursów Walut Obcych.

Pominięcie wskazanych klauzul abuzywnych skutkuje niemożnością dalszego wykonywania zawartej przez strony Umowy, co uzasadnia ustalenie nieważności całej Umowy kredytu. Bezskuteczność tych postanowień prowadziłyby bowiem nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją kredytu do waluty i stanowi o istocie stosunku prawnego zawartego przez strony.

Ustalenie nieważności zawartej przez strony Umowy skutkowało zasądzeniem jako nienależnego świadczenia spełnionego na rzecz pozwanego, tj. wszystkich kwot wpłaconych przez powodów na rzecz pozwanego w okresie objętym żądaniem pozwu (tj. w okresie od listopada 2008 r. do lipca 2018 r.) tytułem spłat rat kapitałowo-odsetkowych. Wszelkie świadczenia uiszczone przez stronę powodową na rzecz pozwanego w powyższym okresie były bowiem, w ocenie Sądu Okręgowego, świadczeniami nienależnymi.

Na skutek rozpoznania apelacji pozwanego wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 kwietnia 2021 r., Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 23 grudnia 2021 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie drugim częściowo w ten sposób, że oddalił powództwo co do odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 154 083,35 zł za okres od 30 marca 2020 r. do 30 marca 2021 r. oraz za okres od 13 lipca 2021 r. do dnia zapłaty (pkt 1); uwzględnił podniesiony przez pozwanego zarzut zatrzymania i ustalił, że zapłata przez pozwanego na rzecz powodów zasądzonej w punkcie drugim zaskarżonego wyroku kwoty nastąpi w wypadku zaoferowania lub zabezpieczenia przez powodów zwrotu otrzymanego kredytu w wysokości 200 000 zł (pkt 2); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt 3) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 4 050 zł kosztów postępowania apelacyjnego (pkt 4).

Sąd drugiej instancji uznał za niezasadne zarzuty apelacji dotyczące naruszenia przepisów art. 235² § 1 pkt 2 w zw. z art. 227 k.p.c., a także w zw. z art. 278 k.p.c., kwestionujące decyzje dowodowe Sądu pierwszej instancji. Sąd ten trafnie bowiem uznał za zbędne przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości i rachunkowości celem ustalenia wysokości spreadu stosowanego przez uczestników rynku walutowego, a także, czy stosowane przez pozwanego kursy walut mają charakter rynkowy oraz wyliczenia ewentualnej różnicy pomiędzy wysokością zobowiązania strony powodowej, obliczoną przy zastosowaniu obiektywnego miernika ustalonego przez biegłego, a wysokością zobowiązania strony powodowej, obliczoną według miernika zastosowanego przez pozwanego. Przywołane przez pozwanego okoliczności, które miałyby wynikać z opinii i wyliczeń biegłego, są bowiem nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Sposób, w jaki pozwany faktycznie korzystał z przyznanej sobie w umowie kredytowej swobody ustalania kursów walut, nie wpływa na ocenę abuzywności postanowień umowy, które taką swobodę pozwanemu przyznawały. Podobnie nieistotna w tej sprawie byłaby opinia biegłego co do sposobu finansowania przez pozwanego „akcji udzielania kredytów” oraz ryzyka ponoszonego przez pozwanego w związku z zawarciem i wykonywaniem Umowy Kredytu. Wobec ustalenia przez Sąd Okręgowy, że zawarta przez strony Umowa jest nieważna, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy jest wyliczenie hipotetycznej różnicy pomiędzy wysokością zobowiązania strony powodowej,

obliczoną przy zastosowaniu obiektywnego miernika ustalonego przez biegłego, a wysokością zobowiązania strony powodowej wynikającej z umowy kredytowej. Zasadnie również Sąd Okręgowy oddalił wniosek dowodowy pozwanego o przesłuchanie świadka J.C.. Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy jest bowiem okoliczność, w jaki sposób pozwany ewidencjonował kredyty indeksowane do CHF oraz jakie były wyniki kontroli niezależnych audytorów i organów nadzoru co do przyjętego przez pozwanego modelu ewidencjonowania i finansowania tych kredytów. Okoliczności te, dotyczące wewnętrznej sfery działalności banku, pozostają bez znaczenia zarówno dla oceny charakteru zawieranych umów kredytowych, jak i oceny ich zgodności z regulacjami prawnymi dotyczącymi ochrony konsumenta. Ponadto sposób, w jaki pozwany bank faktycznie ustalał kursy kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego, pozostawał bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, skoro treść stosunku prawnego łączącego strony Umowy nie zawierała określenia tych zasad. Natomiast świadek A.P. nie uczestniczyła ani w procesie oferowania powodom kredytu, ani też zawierania umowy kredytowej z powodami. Tym samym jej zeznania dotyczące zasad obowiązujących w placówce pozwanego przy zawieraniu umów kredytowych, istniejących obowiązków informacyjnych, czy zasad związanych z dostosowywaniem stopy referencyjnej do waluty zobowiązania, nie mogły z natury rzeczy odnosić się do okoliczności sprawy. Miałyby bowiem jedynie charakter abstrakcyjny i co najwyżej wskazywałyby na ogólne zasady obowiązujące w banku, bez możliwości skonkretyzowania sposobu zastosowania tych zasad do umowy zawartej z powodami.

Jako niemający znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, pominięty został wniosek skarżącego złożony w apelacji o przeprowadzenie dowodu z dokumentu w postaci przykładowej umowy kredytowej zawartej przez pozwanego z innymi osobami, w której spłata kredytu następowała bezpośrednio w walucie obcej. Treść tej umowy kredytowej zawartej przez pozwanego nie ma bowiem wpływu na ustalenie istotnych okoliczności faktycznych rozpoznawanej sprawy, w której przedmiotem oceny sądu jest inna umowa, tj. Umowa zawarta przez powodów.

Sąd Apelacyjny uznał za bezzasadny zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., za pomocą którego skarżący kwestionował w istocie nie tyle ustalone przez Sąd

Okręgowy fakty, co dokonana przez ten Sąd w świetle art. 385¹ k.c., ocenę prawną faktów ustalonych w tej sprawie - brak indywidualnego uzgodnienia postanowień Umowy uznanych przez Sąd za abuzywne, brak jednoznaczności tych postanowień, uznanie, że postanowienia te są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy powodów oraz brak wywiązania się w sposób należyty przez bank z obowiązków informacyjnych względem powodów.

Wobec niezasadności wyżej powołanych zarzutów Sąd drugiej instancji stwierdził brak podstaw do zakwestionowania ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, które w całości podzielił.

Odnosnie do oceny prawnej wskazał, że zawarte w art. 385¹ -385⁴ przepisy k.c. stanowią transpozycję do prawa polskiego postanowień dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29, dalej: „dyrektywa 93/13”). Dlatego wykładnia tych przepisów, a także innych regulacji krajowych dotyczących skutków zastrzeżenia w umowie konsumenckiej klauzul abuzywnych, musi uwzględniać wskazówki wynikające zarówno z treści samej dyrektywy 93/13, jak i z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej też: „TSUE”) mającego za przedmiot wykładnię jej postanowień. Zasadniczymi kwestiami, będącymi podstawą wydanego w tej sprawie rozstrzygnięcia, były: zagadnienie abuzywności wskazanych przez Sąd Okręgowy klauzul indeksacyjnych, zawartych w łączącej strony Umowie oraz skutki prawne stwierdzonej abuzywności, w szczególności jej wpływ na dalsze losy całej Umowy kredytu zawartej przez strony. Przedmiotem sporu w tym zakresie są postanowienia § 2 ust. 2, § 4 ust. 4 pkt 2, § 7 ust. 1 ww. Umowy kredytu oraz postanowienia § 9 ust. 4 Regulaminu.

Postanowienia podobne, czy wręcz analogiczne, do stosowanych przez pozwany bank w umowie zawartej z powodami i stanowiących przedmiot sporu w tej sprawie, były już niejednokrotnie przedmiotem badania przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy, a także przedmiotem rozważań TSUE. Klauzule takie, jak stanowiące przedmiot sporu w tej sprawie, mają charakter abuzywny, gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta - kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interes. Dotyczy to wszystkich wskazanych przez Sąd

Okręgowy klauzul indeksacyjnych, zarówno tzw. klauzul spreadu walutowego, jak i tzw. klauzul ryzyka kursowego.

Sąd przyjął, że postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, że konsument przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Z kolei rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelnym traktowaniem. W ramach oceny czy doszło do naruszenia interesów konsumenta, konieczne jest uwzględnienie norm dyspozytywnych, które determinowałyby treść stosunku prawnego między stronami w braku odmiennej decyzji. Należy zbadać, w jakim zakresie zawarta umowa stawia konsumenta w sytuacji mniej korzystnej niż wynikałoby to ze wspomnianych przepisów dyspozytywnych. Sąd wskazał, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego, analizując postanowienia umów kredytowych, analogiczne do postanowień Umowy Kredytu zawartej przez powodów z pozwanym, uznano, że są one sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumenta (dotyczy to klauzul waloryzacyjnych takich, jak zawartych w § 2 ust. 2, § 4 ust. 4 pkt 2, § 7 ust. 1 umowy kredytowej powodów i § 9 ust. 4 Regulaminu), gdyż uzależniają one wysokość świadczenia spełnianego przez konsumenta od swobodnej decyzji banku. Określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów ustalania tych kursów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i obciąża kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem kursowym oraz narusza równorzędność stron umowy. Odwołanie do kursów walut zawartych w „Tabeli kursów” obowiązującej w banku oznacza naruszenie równorzędności stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego. Stanowisko to trafnie zostało przyjęte przez Sąd Okręgowy w odniesieniu do postanowień zawartych w § 2 ust. 2, § 4 ust. 4 pkt 2, § 7 ust. 1 umowy kredytowej powodów oraz w § 9 ust. 4 Regulaminu zasady ustalania salda kredytu i spłaty zadłużenia kredytowego, które skutkują tym, że powodowie od

chwili zawarcia umowy, byli narażeni na niczym nieograniczoną arbitralność decyzji pozwanego co do wysokości kursów wymiany, a jednocześnie, wobec braku określenia kryteriów ustalania tych kursów (ani Umowa Kredytu, ani załączony do niej regulamin nie definiował pojęcia Tabeli Kursów Walut Obcych, ani nie określał mechanizmu ich ustalania), nie przysługiwały powodowi żadne środki pozwalające na weryfikację prawidłowości kursu ustalonego przez Bank. Bez znaczenia dla oceny zgodności z prawem klauzul indeksacyjnych jest fakt, że ustalane przez pozwanego kursy wymiany nieznacznie jedynie odbiegały od rynkowych kursów NBP, zaś mechanizm ich wyznaczania oparty był o obiektywne, niezależne od pozwanego banku dane, takie jak system R.. Bez znaczenia było też to, że strona powodowa przez lata korzystała z niższego oprocentowania dzięki zastosowaniu stawki LIBOR, co sprawiało, że kredyt indeksowany był kredytem tańszym w porównaniu do kredytu złotowego oraz fakt, że pozwany posiada statut Dealera Rynku Pieniężnego Narodowego Banku Polskiego. Nie mogły być też uwzględnione argumenty skarżącego, które próbowały dowieść ekonomiczne uzasadnienie przyjętych w tym zakresie przez pozwanego rozwiązań. Ocena abuzywności klauzul umownych dokonywana jest bowiem na chwilę zawarcia umowy. Zdarzenia późniejsze, w tym faktyczny sposób wykonywania zawartej umowy przez pozwanego, nie usuwają abuzywności tych postanowień i nie mają wpływu na ich ocenę. Poza tym przywoływane przez skarżącego okoliczności, w tym przywoływany mechanizm ustalania kursów walutowych, nie został objęty postanowieniami Umowy.

Sąd Apelacyjny uznał za bezzasadny zarzut pozwanego, że Sąd Okręgowy nie zastosował obiektywnego podejścia przy badaniu skutków abuzywności Umowy Kredytu i oparł się wyłącznie na żądaniu kredytobiorcy, pomijając stanowisko i sytuację banku oraz innych kredytobiorców.

Sąd drugiej instancji nie podzielił również zarzutu niedopuszczalności sądowej kontroli abuzywności postanowień Umowy ze względu na to, że jej postanowienia zostały indywidualnie uzgodnione z powodami, a ponadto postanowienia te określały główne świadczenia stron i zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przyjął, że sam fakt złożenia przez powodów wniosku kredytowego nie świadczy o podjęciu negocjacji co do warunków przyszłej umowy, w tym postanowień ostatecznie uznanych przez Sąd pierwszej instancji za abuzywne. Również okoliczność, że

powodowie mieli wybór pomiędzy zawarciem umowy kredytu w polskich złotych indeksowanego lub nieindeksowanego do franka szwajcarskiego, nie świadczy o indywidualnym negocjowaniu klauzul indeksacyjnych. Podobnie nie świadczy o tym mechanizm, zgodnie z którym kwota kredytu uruchamiana była na skutek dyspozycji wypłaty złożonej przez powodów. Także postanowienie zawarte w § 8 ust. 4 Regulaminu, przewidujące możliwości wnioskowania przez kredytobiorcę o ustalenie spłat bezpośrednio w walucie indeksacyjnej, nie świadczy o tym, że postanowienia indeksacyjne zawarte w Umowie Kredytu były przedmiotem faktycznych negocjacji. O braku indywidualnego uzgodnienia zawartych w Umowie klauzul indeksacyjnych świadczy pośrednio również sposób zawarcia umowy, której treść oparta była o stosowany przez pozwanego wzorzec. W rozumieniu art. 385¹ k.c. pojęcie indywidualnych negocjacji nie może polegać na teoretycznej jedynie możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. W szczególności zaś nie stanowi indywidualnego uzgodnienia dokonanie wyboru przez konsumenta jednego z rodzaju umowy przedstawionej przez przedsiębiorcę. Także samo podjęcie przez powodów decyzji co do zawarcia umowy zawierającej klauzule indeksacyjne nie oznacza, że klauzule te były przedmiotem indywidualnych uzgodnień.

Podzielając stanowisko, że klauzule indeksacyjne zamieszczone w Umowie określały główne świadczenia stron, nie można zarazem podzielić stanowiska skarżącego, że zostały one sformułowane w sposób transparentny i jednoznaczny. Zawarte w art. 385¹ k.c. zastrzeżenie, aby postanowienia umowy określające główne świadczenia stron sformułowane zostały w sposób jednoznaczny, ma swoje źródło w przepisie zawartym w art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13. W orzecznictwie TSUE wskazuje się, że wymóg wyrażenia warunku (postanowienia) umownego prostym i zrozumiałym językiem oznacza, że w wypadku umów kredytowych instytucje finansowe muszą zapewnić kredytobiorcom informacje wystarczające do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. Oznacza to, że warunek dotyczący spłaty kredytu w tej samej walucie obcej co waluta, w której kredyt został zaciągnięty, musi zostać rozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie

tylko dowiedzieć się o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej, w której kredyt został zaciągnięty, ale również oszacować konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych. Trafnie w powyższym kontekście Sąd Okręgowy wskazał, że sam brak określenia w Umowie kryteriów i sposobu, w jaki pozwany bank ustala kurs kupna i sprzedaży waluty CHF, publikowany następnie w Tabeli Kursów Walut Obcych, świadczy o nietransparentności postanowień dotyczących spreadu walutowego. Powodom ani na etapie przedstawiania oferty kredytu indeksowanego, ani przy zawieraniu samej umowy nie przedstawiono sposobu, w jaki pozwany ustala kursy CHF w publikowanych przez siebie tabelach. Również w postanowieniach umowy brak jest takich informacji.

Zasadnie również Sąd Okręgowy uznał, że brak transparentności klauzul indeksacyjnych ma swoje źródło w niedostatecznym poinformowaniu konsumenta, zarówno na etapie przedkontraktowym, jak i przy zawarciu samej umowy, o istocie mechanizmu indeksacyjnego, a przede wszystkim ryzyku kursowym, jaki wiąże się z tym mechanizmem. Sposób przedstawienia przez pozwanego oferty kredytu indeksowanego, zastosowane w zaprezentowanej przez pozwanego symulacji parametry, porównujące ten rodzaj kredytu do klasycznego kredytu złotowego, miały niewielki walor informacyjny, a w istocie mogły prowadzić do wprowadzenia w błąd konsumenta. Samo ostrzeżenie zawarte w dokumencie informacyjnym przedstawionym powodom przed zawarciem umowy, że zaciągnięcie zobowiązania w walucie obcej związane jest z ryzykiem zmiany kursów walutowych, co sprawia, że zarówno raty spłaty, jak i wysokość zadłużenia przeliczona na PLN podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty - z uwagi na bardzo ogólnikowy i w istocie abstrakcyjny charakter, nie może być uznane za należyte spełnienie przez bank - profesjonalistę ciężącego na nim obowiązku informacyjnego. Podobnie ocenić należy ogólną wskazówkę zawartą w tym dokumencie, zgodnie z którą warto rozważyć zaciągnięcie długoterminowego kredytu w PLN, jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych warunków cenowych, w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych. Przekazane powodom przez pozwanego informacje nie oddawały w pełny sposób

rzeczywistego ryzyka walutowego wynikającego z klauzul indeksacyjnych zamieszczonych w zawartej przez strony umowie.

Za prawidłowe uznał Sąd Apelacyjny stanowisko Sądu Okręgowego, że analiza abuzywności klauzul indeksacyjnych nie może ograniczać jedynie do tzw. klauzul spreadu walutowego, ale powinna obejmować cały mechanizm indeksacyjny i tworzące go postanowienia umowy, a więc również tzw. klauzule ryzyka walutowego. Przedmiotem oceny w aspekcie naruszenia dobrych obyczajów i interesów konsumenta (art. 385¹ § 1 k.c.) powinna być zatem klauzula ryzyka walutowego w znaczeniu szerokim, a więc te wszystkie postanowienia umowy, które tworzą mechanizm indeksacji.

Wbrew stanowisku skarżącego, dokonana tzw. ustawą antyspreadową zmiana ustawy Prawo bankowe nie zawiera rozwiązań, które by sanowały abuzywność zawartych w umowie klauzul indeksacyjnych, czy też czyniły niedopuszczalnym uznanie ich abuzywności. Przepisy tej ustawy nowelizacyjnej nie mają również znaczenia dla oceny wpływu stwierdzonej abuzywności na dalsze losy całej umowy kredytowej. Regulacje ustawy antyspreadowej ani nie sanują, ani też nie usuwają zasadniczego problemu dotyczącego ryzyka kursowego ponoszonego przez konsumenta.

Sąd Apelacyjny za niezasadny uznał zarzut skarżącego oparty na tezie, zgodnie z którą „powód dysponował narzędziami, które pozwalały mu na wyeliminowanie ryzyka walutowego lub co najmniej znaczne jego ograniczenie (np. przewalutowanie kredytu, możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w CHF i to już bezpośrednio od momentu zawarcia Umowy Kredytu), z których jednak z własnej woli nie zdecydował się skorzystać. O ile bowiem spłacając zaciągnięty kredyt bezpośrednio w walucie obcej, powodowie mogliby uniknąć przeliczania kolejnych rat, zgodnie z tabelami kursowymi jednostronnie przyjmowanymi przez pozwanego, o tyle również w tym wypadku ponosiliby (jako osoby uzyskujące dochody w innej walucie niż waluta spłaty) ryzyko kursowe związane z relacją złotego do franka. Ponadto samo przeliczenie kredytu złotówkowego na należność wyrażoną we frankach dokonywałoby się w oparciu o Tabele Kursowe pozwanego.

Sąd drugiej instancji podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji, że usunięcie z zawartej przez strony Umowy postanowień tworzących mechanizm indeksacji

kredytu złotowego do waluty obcej skutkuje upadkiem całej umowy. Sąd wykluczył możliwość polegającą na modyfikacji treści łączącej strony Umowy kredytu poprzez zastąpienie postanowień uznanych za abuzywne innymi regulacjami zmierzającymi do zastąpienia zakwestionowanego w świetle art. 385¹ k.c. umownego mechanizmu waloryzacji poprzez zastosowanie art. 358 § 2 i § 3 k.c. w ich aktualnym brzmieniu oraz zastąpienie postanowień odsyłających do Tabeli Kursów kursem rynkowym. Podkreślił, że brak należytego poinformowania powodów o ryzyku kursowym związanym z zawartą Umową stanowi o istocie abuzywności zakwestionowanych w tej sprawie klauzul indeksacyjnych. Tym samym zakwestionowanie w tej sprawie całego umownego mechanizmu indeksacji, czyni w istocie bezprzedmiotowym poszukiwanie innego mechanizmu indeksacji (sprawiedliwego kursu w celu dokonania rozliczenia pomiędzy stronami utrzymanej w mocy umowy kredytowej). Eliminacja uznanych za abuzywne klauzul indeksacyjnych skutkuje tym, że nie jest możliwe dalsze utrzymanie w obrocie tak zredukowanej umowy. Bezskuteczność zakwestionowanych postanowień prowadzi bowiem do zniesienia całego mechanizmu indeksacji kredytu złotowego do waluty obcej i w efekcie zaniknięcia, bezpośrednio związanego z indeksacją, ryzyka kursowego. Powstały na skutek opisanego zabiegu „okrojenia umowy” nowy stosunek prawny miałby inny charakter i odmienną naturę. Sąd wskazał też na stanowisko powodów w sprawie, którzy mając świadomość skutków prawnych związanych z upadkiem umowy kredytowej, domagali się ustalenia nieważności umowy.

Rozstrzygnięciu zawartemu w punkcie I zaskarżonego wyroku nie mogą być skutecznie przeciwstawione argumenty pozwanego odwołujące się do ogólnych zasad prawa cywilnego, w tym ogólnych dyrektyw interpretacyjnych prawa kontraktów, w szczególności zaś do dyrektywy wynikającej z art. 58 § 3 k.c., którego stosowanie wyłącza przepis art. 385¹ § 2 k.c.

Sąd drugiej instancji ocenił jako niezasadny zarzut naruszenia art. 189 k.p.c., uznając, że powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności Umowy kredytu. Strony nadal formalnie łączy stosunek prawny o charakterze ciągłym, powstały na skutek zawarcia Umowy, z wszystkimi obowiązkami i obciążeniami wynikającymi z treści tego stosunku. Powodowie, kwestionując istnienie tego stosunku, pozostają tym samym w stanie niepewności prawnej, której zniesienia

domagają się poprzez żądanie ustalenia jego nieistnienia (nieważności zawartej Umowy). Po stronie powodowej stan niepewności prawnej obejmuje nie tylko samą ocenę dopuszczalności postanowień umownych składających się na mechanizm indeksacji, ale również niepewność co do ostatecznych skutków prawnych uznania tych postanowień za abuzywne. Nie da się wyłączyć istnienia interesu prawnego powodów w odrębnym żądaniu ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami wynikającego z zawartej Umowy Kredytu stosunku prawnego, pomimo dochodzenia przez nich zapłaty świadczeń spełnionych na rzecz pozwanego na podstawie nieważnej Umowy. Z faktu, że ustalenie nieważności umowy stanowi podstawę żądania zwrotu spełnionych przez strony świadczeń, jako nienależnych (*condictio sine causa* - art. 410 § 2 k.c.), nie wynika brak interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy.

W świetle art. 410 § 1 k.c. samo spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia zwrotnego, przysługującegoubożonemu. Za nieuzasadnione Sąd drugiej instancji uznał zarzuty skarżącego podnoszące naruszenie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c., art. 411 pkt. 1 i 4 k.c. Podstawą tych zarzutów było w pierwszej kolejności założenie, że łącząca strony Umowa Kredytu jest ważna i tym samym świadczenia powodów spełniane w wykonaniu tej Umowy nie mają charakteru nienależnego, z czym Sąd Apelacyjny nie zgodził się z przyczyn wcześniej wskazanych. W okolicznościach sprawy nie stanowią o wyłączeniu obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia wskazane przez skarżącego okoliczności z art. 411 pkt 1 i 4 k.c. Przepis art. 411 pkt 1 k.c. wprost zastrzega, że zawarte w nim wyłączenie nie znajduje zastosowania w odniesieniu do świadczenia spełnionego w wykonaniu nieważnej czynności prawnej. Nie można również uznać, że powodowie spełniając świadczenie nienależne w wykonaniu nieważnej umowy spełniali inne, niewymagalne jeszcze zobowiązanie (art. 411 pkt 4 k.c.).

Niezasadnie natomiast Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany pozostaje w opóźnieniu ze zwrotem nienależnego świadczenia powodów od 30 marca 2020 r. i od tej daty zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie. Sąd Apelacyjny, wskazując na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, przyjął, że bezpośrednim skutkiem uznania postanowienia umownego za niedozwolone w świetle art. 385¹ k.c. jest jego bezskuteczność na korzyść

konsumenta, który może udzielić następczo świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. Dopiero, gdy zgody takiej konsument nie udzieli, powstaje skutek w postaci definitywnej nieważności. Zgoda konsumenta musi mieć charakter świadomy i wolny. Dlatego konsument przed jej wyrażeniem powinien zostać wyczerpująco poinformowany o konsekwencjach prawnych, jakie może pociągnąć za sobą definitywna nieskuteczność (nieważność) tego postanowienia. Do czasu podjęcia przez konsumenta definitywnej decyzji jego kontrahent (w rozpoznawanej sprawie pozwany bank) pozostaje w niepewności, bez możliwości samodzielnego decydowania o skuteczności postanowienia. Dopiero z dniem odmowy potwierdzenia klauzuli, bez której umowa kredytu nie może wiązać, albo z dniem bezskutecznego upływu czasu do jej potwierdzenia, ustaje stan zawieszenia, a umowa staje się definitywnie bezskuteczna (nieważna). W efekcie dopiero z tą chwilą powstaje po obu stronach obowiązek zwrotu spełnionych świadczeń i dopiero z tą chwilą możliwe jest uznanie stanu opóźnienia w spełnieniu nienależnego świadczenia. Jeżeli w następstwie zastosowania powyższych reguł umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna (nieważna), świadczenia spełnione na jej podstawie powinny być postrzegane jako świadczenia nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. Dopiero z tą chwilą można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny, a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia.

W rozpoznawanej sprawie powodowie 30 marca 2021 r. na rozprawie przed Sądem Okręgowym, w obecności pełnomocnika strony pozwanej, złożyli oświadczenie, że zdając sobie sprawę ze skutków stwierdzenia nieważności Umowy kredytu godzą się na ustalenie jej nieważności i podtrzymują zgłoszone w tym zakresie żądanie. Przy czym z treści udzielonych w tym zakresie przez powodów wyjaśnień wynika, że faktycznie świadomi byli tych skutków. Z tych względów Sąd Apelacyjny uznał, że z dniem 30 marca 2021 r. wystąpił skutek w postaci definitywnej nieważności Umowy. Dopiero więc z tą chwilą ustał istniejący uprzednio stan zawieszenia, zaś Umowa Kredytu stała się definitywnie bezskuteczna (nieważna). Po obu stronach powstał wówczas obowiązek zwrotu spełnionych świadczeń, zaś od dnia następnego wystąpił po stronie pozwanego stan opóźnienia co do tego zwrotu. Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony

wyrok w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie, oddalając żądanie powodów co do okresu od 30 marca 2020 r. do 30 marca 2021 r.

Ponadto Sąd drugiej instancji uwzględnił zarzut zatrzymania podniesiony przez pozwanego w toku postępowania apelacyjnego. Pozwany bank złożył powodom oświadczenie woli o skorzystaniu z zarzutu zatrzymania w celu zabezpieczenia swojego roszczenia o zwrot wykorzystanego przez powodów kapitału pismami z 8 lipca 2021 r., które powodowie odebrali 13 lipca 2021 r. W konsekwencji uwzględnienia zarzutu zatrzymania Sąd Apelacyjny oddalił żądanie powodów co do odsetek ustawowych za opóźnienie, poczynając od 13 lipca 2021 r. Skuteczne skorzystanie przez stronę z prawa zatrzymania wyłącza bowiem opóźnienie w spełnieniu świadczenia stanowiącego przedmiot zatrzymania. Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok także w wyżej wskazanym zakresie. W pozostałej części apelacja skarżącego jako niezasadna, została oddalona na podstawie art. 385 k.p.c.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie został zaskarżony skargą kasacyjną przez pozwanego w części, tj. co do punktu 3, tj. w zakresie, w jakim oddalono apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w pozostałym zakresie oraz co do punktu 4 – w zakresie kosztów procesu. W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucono w niej naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 235² § 1 w zw. z art. 278 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzucono natomiast naruszenie przepisów prawa materialnego:

- art. 189 k.p.c.;
- art. 385¹ §1-3 k.c. w zw. z art. 385² k.c. w zw. z art. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13;
- art. 385¹ § 1-3 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13;
- art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 358 § 2 i § 3 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c.;
- art. 4 w zw. z art. 1 ust. 1 lit. a) i lit. b) ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 165, poz. 984 - dalej: „Ustawa antyspreadowa”) w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. oraz art. 391 § 1 k.p.c.

Podnosząc te zarzuty, wypełniające obie podstawy kasacyjne, pozwany wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23 grudnia 2021 r. w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23 grudnia 2021 r. w zaskarżonym zakresie i uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 kwietnia 2021 r. w części, tj. w zakresie pkt 1, 2 i 4 tegoż wyroku oraz przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23 grudnia 2021 r. w zaskarżonym zakresie i orzeczenie co do istoty sprawy, to jest: oddalenie powództwa w całości; zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w tym postępowaniu, według norm przepisanych; zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania ze skargi kasacyjnej, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych.

W pisemnej odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnieśli o jej oddalenie oraz zasądzenie na ich rzecz od pozwanego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

I. W każdej sprawie Sąd ma obowiązek zweryfikować prawidłowość składu wyznaczonego do jej rozpoznania w celu zapobieżenia ewentualnej nieważności postępowania spowodowanej niewłaściwą jego obsadą.

Zgodnie z treścią notatki urzędowej z 3 sierpnia 2023 r. (k. 78) zarządzeniem Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej z 2 sierpnia 2023 r. sprawa II CSKP 501/23 została przydzielona SSN Dariuszowi Dończykowi. Następnie SSN Joanna Misztal-Konecka, jako Prezes Sądu Najwyższego wydała 9 grudnia 2025 r. zarządzenie (k.79) o treści: „Uwzględniając, że na podstawie § 80 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2022 r. - Regulamin Sądu Najwyższego sprawa II CSKP 501/23 została przydzielona SSN

Dariuszowi Dończykowi: 1. na podstawie § 16 ust. 2 pkt 5 i § 80 ust. 7 Regulaminu Sądu Najwyższego a. wyznaczam jako pozostałych członków składu następujących sędziów: SSN Grzegorza Misiurka SSN Pawła Grzegorczyka, a. funkcję przewodniczącego powierzam SSN Grzegorzowi Misiurkowi; 2. na podstawie art. 29 § 8 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym oraz § 83 ust. 2 Regulaminu Sądu Najwyższego zarządzam zawiadomienie o składzie rozpoznającym środek zaskarżenia oraz o osobach sędziów zastępców wyznaczonych w planie posiedzeń.”. Strony (ich pełnomocnicy) po doręczeniu im zawiadomienia o sędziach Sądu Najwyższego wyznaczonych do rozpoznania sprawy nie wniosły o ich wyłączenie od rozpoznania sprawy, w szczególności przez złożenie wniosku, o którym mowa w art. 29 § 5 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 622), spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego wymogów niezawisłości i bezstronności. Sędzia sprawozdawca 4 lutego 2026 r. (k. 82) wydał zarządzenie o wyznaczeniu terminu posiedzenia niejawnego na 13 marca 2026 r. w celu rozpoznania skargi kasacyjnej, wskazując w punkcie drugim tego zarządzenia imiona i nazwiska sędziów Sądu Najwyższego składu orzekającego oraz który z nich jest przewodniczącym i sprawozdawcą. Zarządzeniem wydanym 10 lutego 2026 r. (k. 83) SSN Joanna Misztal-Konecka jako Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego stwierdziła, że wskazane w punkcie drugim elementy zarządzenia sprawozdawcy z 4 lutego 2026 r. o wyznaczeniu posiedzenia niejawnego są bezskuteczne i nie podlegają wykonaniu, wskazując na § 16 pkt 5 i § 80 ust. 7 Regulaminu Sądu Najwyższego oraz treść zarządzeń Prezesa Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2025 r.

W związku z wyżej przedstawioną sekwencją czynności poprzedzających rozpoznanie skarg kasacyjnych powstała wątpliwość – spowodowana wadliwą obsadą stanowiska Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej – czy skład ten został prawidłowo wyznaczony, a w konsekwencji czy możliwe jest rozpoznanie skargi kasacyjnej przez tak sformowany skład Sądu Najwyższego. Co do okoliczności uzasadniających stanowisko o wadliwym obsadzeniu funkcji Prezesa Sądu Najwyższego przez sędzię Sądu Najwyższego Joannę Misztal-Konecką – powołaną z dniem 1 października 2024 r. na kolejną kadencję na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej – jak również co do

skutków wynikających z wyznaczania przez nieprawidłowo powołanego Prezesa Sądu Najwyższego składów Sądu Najwyższego do rozpoznania poszczególnych spraw należy w pełni odwołać się do argumentacji przedstawionej m.in. w uzasadnieniach wyroków Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2025 r., II CSKP 172/24 i II CSKP 2111/22, w których wyjaśniono także przyczyny, z powodu których pomimo wad w prawidłowym wyznaczeniu składów orzekających Sąd Najwyższego mogły one rozpoznać skargi kasacyjne w tych sprawach. W szczególności wskazano na konieczność zapewnienia przez Państwo stronom postępowań sądowych rozpoznania sprawy zarówno przez sąd powołany na podstawie przepisów ustawy, bezstronny i niezawisły – a więc spełniający kryteria określone w art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, ze zm.) w zw. z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie, dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) – jak również na obowiązek zapewnienia przez Państwo rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Powołano się także na konieczność wykonywania przez Sąd Najwyższy, orzekający w składach spełniających kryteria sądu, określone w wyżej powołanych przepisach, powierzonych mu mocą przepisów Konstytucji RP zadań. Dodać należy, że do chwili wydania przez Sąd Najwyższy orzeczenia kończącego postępowanie kasacyjne żadna ze stron nie podniosła zarzutu wadliwej jego obsady z wyżej wskazanych przyczyn.

II. Od chwili przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania postanowieniem Sądu Najwyższego z 6 lipca 2023 r., I CSK 4914/22 w orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie odniesiono się do zagadnień prawnych wskazanych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz co do wykładni przepisów prawa materialnego, których naruszenie zarzucono w skardze kasacyjnej. W konsekwencji ustabilizowało się stanowisko prawne Sądu Najwyższego dotyczące problemów prawnych wskazanych w tych zagadnieniach prawnych oraz w odniesieniu do wykładni przepisów prawnych mających zastosowanie w rozpoznanej przez sądy powszechne sprawie. Ogólnie rzecz ujmując, Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną uznał za uzasadnione odwołane się do utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, nie

znajdując w skardze kasacyjnej argumentów, które by podważały dotychczasowe stanowisko Sądu Najwyższego odnoszące się do oceny prawnej umów o kredyt indeksowanych do waluty obcej (CHF) zawartych pomiędzy bankiem a konsumentem.

Za nieuzasadniony należy uznać zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 235² § 1 w zw. z art. 278 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., który pozwany uzasadnił bezpodstawnym pominięciem przez Sąd pierwszej instancji wniosku pozwanego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, podczas gdy strona pozwana wskazała istotne dla sprawy okoliczności, które ten dowód mógłby wyjaśnić, w tym okoliczności wymagające wiadomości specjalnych zmierzające do ustalenia braku abuzywności kwestionowanych przez powoda postanowień Umowy Kredytu, czego konsekwencją pozostaje oparcie rozstrzygnięcia o niepełny materiał dowodowy, uniemożliwiający odtworzenie charakteru stosunku prawnego łączącego strony. Zarzut ten ma wadliwą konstrukcję, gdyż zarzuca naruszenie przepisów postępowania bezpośrednio Sądowi pierwszej instancji. Tymczasem skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia skierowanym przeciwko wyrokowi wydanemu przez sąd drugiej instancji. Powinno więc to znaleźć odzwierciedlenie w odpowiedniej konstrukcji zarzutu procesowego odnoszącego się do sądu drugiej, a nie pierwszej instancji, w szczególności przez wskazanie tych przepisów, które naruszył sąd drugiej instancji podczas rozpoznawania apelacji wniesionej od wyroku sądu pierwszej instancji, w tym oceniając wadliwie zarzut naruszenia prawa procesowego przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli taki zarzut wiąże się z pominięciem przeprowadzenia dowodu lub dowodów zgłoszonych na etapie postępowania przed sądem pierwszej instancji należy mieć na uwadze także to, że w obowiązującym modelu apelacji pełnej – scharakteryzowanym najpełniej w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, zasadzie prawnej, z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 (OSNC 2008, nr 6, poz. 55) – sąd drugiej instancji nie ogranicza się do rozpoznania apelacji, ale w granicach zaskarżenia rozpoznaje sprawę. Rozpoznanie sprawy na skutek wniesionej apelacji odbywa się przy zastosowaniu właściwych przepisów postępowania - przepisów regulujących postępowanie apelacyjne oraz gdy brak takich przepisów, przy zastosowaniu unormowań dotyczących postępowania przed sądem pierwszej instancji (art. 391 § 1 k.p.c.). W myśl tej uchwały, sąd drugiej

instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. W tym znaczeniu rozpoznanie apelacji przez sąd drugiej instancji ma charakter merytoryczny. Jak wskazano w uzasadnieniu wyżej powołanej uchwały, „ze względu na to, że rozpoznanie sprawy ma charakter merytoryczny i odbywa się po raz wtóry, nie ma żadnego powodu ani rzeczowej potrzeby, aby sąd drugiej instancji z urzędu kontrolował i weryfikował wszystkie uchybienia procesowe popełnione przez sąd pierwszej instancji; niektóre z nich „dezaktualizują się”, a inne zostają „pochłonięte” lub „naprawione” w trakcie ponownego rozpoznania sprawy. Przykładowo, uchybienia sądu pierwszej instancji w zakresie prowadzenia dowodu mogą być usunięte przez ponowienie tego dowodu w postępowaniu apelacyjnym, a uchybienia, na które nie zwrócono uwagi przed sądem pierwszej instancji (art. 162 i 239 k.p.c.), uchylają się spod jakiegokolwiek kontroli instancyjnej (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2005 r., III CZP 55/05, OSNC 2006, nr 9, poz. 144).”. Konstrukcja zarzutu procesowego skargi kasacyjnej pomija wyżej wskazane konsekwencje związane z obowiązującym modelem apelacji oraz jego implikacjami dla postępowania kasacyjnego. Kognicja Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym nie obejmuje możliwości bezpośredniej kontroli zarzutów naruszenia przepisów postępowania przez sąd pierwszej instancji (nawet zarzutów naruszenia przepisów postępowania skutkujących nieważnością postępowania) z pominięciem uchybień sądu drugiej instancji, który te uchybienia wadliwie ocenił, pominął albo nie poprawił błędów na etapie postępowania apelacyjnego. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy uznał, że zarzut procesowy podniesiony w skardze kasacyjnej nie mógł być przedmiotem dalszej oceny.

Zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. pozwany uzasadnił jego niewłaściwym zastosowaniem i uznaniem, że powód (określony w skardze kasacyjnej jako A.S. i M.S.) posiadał interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego w postaci Umowy Kredytu, podczas gdy powód wytoczył również powództwo o świadczenie, w którym jedną z przesłanek rozstrzygnięcia było ustalenie istnienia (ważności) Umowy Kredytu, co

oznacza, że powód nie miał w niniejszej sprawie interesu prawnego co do dodatkowego żądania ustalenia, przy jednoczesnym ustaniu stanu niepewności, co do dalszego bytu Umowy kredytowej, a fakt braku ewentualnego związania Sądu wieczystoksięgowego tego rodzaju orzeczeniem pozostawał bez znaczenia z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy. Zarzut ten jest bezzasadny w świetle ustabilizowanego stanowiska Sądu Najwyższego, zgodnego z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości co do oceny posiadania przez konsumenta, który zawarł umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej (CHF), interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w żądaniu ustalenia nieważności tej umowy, pomimo dochodzenia obok tego żądania zapłaty zwrotu świadczeń spełnionych na jej podstawie. W odniesieniu do podobnego zarzutu rozpoznanego przez Sąd Najwyższy w sprawie II CSKP 51/24 (wyrok z 2 lutego 2026 r.) wskazano, że oceniając ten zarzut należy odwołać się do wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 23 listopada 2023 r., C-321/22, ZL, KU, KM, ECLI:EU:C:2023:911, w którym stwierdzono, że art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w orzecznictwie, które w celu uwzględnienia wytoczonego przez konsumenta powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku w umowie zawartej z przedsiębiorcą wymagają dowodu na istnienie interesu prawnego, w sytuacji gdy uznaje się, że taki interes nie istnieje, jeżeli konsumentowi przysługuje powództwo o zwrot nienależnego świadczenia, lub gdy może on powołać się na tę bezskuteczność w ramach obrony przed powództwem wzajemnym w przedmiocie wyegzekwowania wykonania zobowiązania wytoczonym przeciwko niemu przez tego przedsiębiorcę na podstawie tego warunku. Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sprawach, której podłożem były kredyty zawierane przez konsumentów zawierające postanowienia abuzywnie dotyczące mechanizmu waloryzacji świadczeń umownych z wykorzystaniem kursu waluty obcej, wielokrotnie wypowiedziano się, że interes prawny na tle art. 189 k.p.c. należy ujmować szeroko i w sposób elastyczny, z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia wszechstronnej ochrony sądowej. O jego braku - w zestawieniu z powództwem o zasądzenie świadczenia - można zatem mówić tylko wtedy, gdy wytaczając powództwo

o zasądzenie świadczenia powód może uzyskać to wszystko, do czego zmierza powództwo o ustalenie prawa lub stosunku prawnego, z uwzględnieniem charakteru prawnego wyroku uwzględniającego powództwo o ustalenie i jego procesowych skutków. Interes prawny może w szczególności polegać na dążeniu do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia o istnieniu lub nieistnieniu stosunku prawnego, z którego może wynikać wiele roszczeń, czego nie zapewnia wyrok uwzględniający powództwo o zasądzenie świadczenia. Nie można więc uznać, że konsumentowi nie przysługuje interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieważności umowy kredytu wyłącznie z tego względu, że przysługuje mu możliwość dochodzenia świadczenia w ramach odrębnego powództwa lub podniesienia zarzutu nieważności w toku obrony procesowej (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 25 lutego 2022 r., II CSKP 87/22, OSNC-ZD 2023, nr 2, poz. 21 i powołane tam orzecznictwo, a także wyroki Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22 oraz z 24 września 2025 r., II CSKP 2155/22 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2021 r., II CSK 9/21, z 13 lipca 2023 r., I CSK 3622/22, z 21 grudnia 2023 r., I CSK 5177/22 oraz z 19 września 2024 r., I CSK 80/24). Zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. był więc niezasadny.

Zarzut naruszenia art. 385¹ § 1-3 k.c. w zw. z art. 385² k.c. w zw. z art. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 został uzasadniony przez pozwanego błędnym uznaniem przez Sąd drugiej instancji, że postanowienia zawarte w § 2 ust. 2, § 4 ust. 4 pkt 2 i § 7 ust. 1 Umowy Kredytu oraz § 9 ust. 4 regulaminu nie były jednoznaczne, podczas gdy: a) na dzień zawarcia Umowy nie wystąpiły przesłanki umożliwiające taką kwalifikację tych postanowień umownych, zostały sformułowane jednoznacznie, a ponadto klauzule te stanowią przedmiot świadczenia głównego stron, a w konsekwencji, b) uwzględniając wyłączenie wprost przewidziane w treści art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c., należy uznać, iż sporne pomiędzy stronami postanowienia w ogóle nie powinny podlegać badaniu pod kątem ich niedozwolonego charakteru. Odnosząc się do tego zarzutu należy wskazać, że w myśl art. 358¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub

wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jak więc wynika z cytowanego przepisu spod kontroli dokonywanej według kryteriów zawartych w art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c. wyłączone są postanowienia umowy zawartej z konsumentem określające główne świadczenia stron, jeżeli zostały sformułowane jednoznacznie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego w nawiązaniu do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. np. wyrok z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Andruciuc i in. Banca Romaneascu, ECLI:EU:C:2017:703, postanowienie z 22 lutego 2018 r., C-119/17, Liviu Petru Lupean i Oana Andreea Lupean przeciwko SC OTP BAAK Nyrt, ECLI:EU:C:2018:103, wyrok z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss, ECLI:EU:C:2018:750 i wyrok z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai v. ERSTE Bank Hungary Zrt., ECLI:EU:C:2019:207 oraz postanowienie z 6 grudnia 2021 r., C-670/20, ERSTE Bank Hungary Zrt., ECLI:EU:C:2021:1002) rozróżnia się abuzywność postanowień dotyczących kryteriów przeliczenia waluty krajowej na walutę indeksacji od klauzul ryzyka walutowego, dotyczących obciążenia konsumenta negatywnymi następstwami deprecjacji waluty krajowej, jako kompensaty za korzystniejszą stopę procentową (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., II CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 45, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, z 6 września 2024 r., II CSKP 690/23 oraz z 28 lutego 2025 r., II CSKP 534/23). W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się też, że postanowienia zawierające „klauzule ryzyka walutowego”, które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy-konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu, określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 20 września 2017 r., C-186/16, R. P. Andriuc i in. przeciwko Banca Românească SA, ECLI:EU:C:2017:703, z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. przeciwko Teréz Ilyés i Emilowi Kissowi, ECLI:EU:C:2018:750, z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt, ECLI:EU:C:2019:207, z 3 października 2019 r., C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank International AG,

ECLI:EU:C:2019:819, z 10 czerwca 2021 r., C-776/19, C-782/19, VB i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA i AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA i Procureur de la République, ECLI:EU:C:2021:470). Stanowisko to jest też obecnie aprobowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD z 2021 r., nr 2, poz. 20, z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, i z 6 września 2024 r., II CSKP 690/23 oraz postanowienie z 25 stycznia 2025 r., I CSK 839/24). Za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę. Za takie uznawane są m.in. postanowienia (określane niekiedy jako „klausule ryzyka walutowego”), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy-konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Sądu Najwyższego wskazano jednak na ścisłe powiązanie obu wyżej wskazanych klauzul, które łącznie kształtują w umowie kredytu mechanizm indeksacyjny świadczeń umownych należnych od kredytobiorcy na rzecz banku. Klausula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli określającej sposób przeliczenia zobowiązania stron w celu ustalenia jego wysokości. Usunięcie jednego z tych warunków rzutuje na istotę drugiego, nie mogą one zatem stanowić odrębnego przedmiotu oceny pod kątem abuzywności. Obie więc te klauzule, składające się na przyjęty w umowach kredytowych mechanizm przeliczeniowy (waloryzacyjny, indeksacyjny), są ze sobą ściśle powiązane, a ich rozszczępienie byłoby zabiegiem sztucznym (zob. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341, wyroki Sądu Najwyższego: z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 45, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 i z 12 września 2025 r., II CSKP 5/23 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 29 sierpnia 2023 r., I CSK 4599/22). Sąd drugiej instancji odróżnił obie wyżej wskazane w treści zarzutu klauzule umowne, przyjmując ich nierozzerwalny związek na potrzeby oceny

przewidzianego w Umowie Kredytu mechanizmu waloryzacji świadczeń powodów-konsumentów.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 45) wyjaśniono też, że klauzule umowne dotyczące ryzyka kursowego w zakresie, w jakim określają główny przedmiot umowy kredytu, a tym samym podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i charakteryzują tę umowę, wchodzą w zakres stosowania art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 i są poddawane ocenie, czy zostały sporządzone przez przedsiębiorcę w jasny i zrozumiały sposób. Powyższa ocena nie jest przy tym dokonywana jedynie na podstawie samego tekstu umowy zawartej z konsumentem i mających do niej zastosowanie regulaminów banku, lecz wymaga uwzględnienia całokształtu okoliczności faktycznych, w tym reklamy i informacji dostarczanych przez kredytodawcę w ramach negocjacji danej umowy kredytu. Na podstawie tych wszystkich okoliczności można dopiero dokonać oceny czy właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i racjonalny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o istnieniu wahań kursu ogólnie obserwowanych na rynku walutowym, ale również mógł oszacować potencjalnie istotne konsekwencje ekonomiczne, jakie ma dla niego zastosowanie kursu sprzedaży przy obliczaniu rat kredytu i całkowitego jego kosztu. „Jednoznaczność”, o której mowa w art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., należy rozumieć szeroko jako odpowiednik zrozumiałości i jednoznaczności w rozumieniu art. 385 § 2 k.c., co prowadzi do zbieżności kryteriów transparentności zastosowanych w art. 4 ust. 2 i art. 5 dyrektywy 93/13 (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai v. OTP Jelzálogbank Zrt, ECLI:EU:C:2104:282).

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, w których przedmiotem wykładni były przepisy dyrektywy 93/13, oraz w orzeczeniach Sądu Najwyższego uwzględniających stanowisko tego Trybunału, wyjaśniono szczegółowo wymagania, jakie muszą być spełnione, aby można uznać, że kwestionowane na podstawie art. 385¹ § 1 k.c. przez kredytobiorcę-konsumenta postanowienia umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej zostały sformułowane jednoznacznie. Postanowienie określające mechanizm indeksacji świadczeń umownych kredytobiorców powinny być wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, co jest

spełnione wówczas, gdy umowa przedstawia w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się dane postanowienie, umożliwiając konsumentowi orientację, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, co do wpływających dla niego z tej umowy konsekwencji ekonomicznych (zob. np. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej: z 20 września 2017 r., C-186/16, *Andriuc i in.*, ECLI:EU:C:2017:703, z 30 kwietnia 2014 r., *Kásler i Káslerné Rábai*, C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282, a także z 23 kwietnia 2015 r., *Van Hove*, C-96/14, ECLI:EU:C:2015:262, oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, z 10 maja 2022 r., II CSK 285/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 45, z 13 maja 2022 r., II CSK 293/22, II CSK 405/22, i II CSK 464/22 oraz z 24 czerwca 2022 r., II CSK 10/22). W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznano, że złożenie przez konsumenta oświadczenia, iż jest w pełni świadomy potencjalnych ryzyk wynikających z zawarcia umowy, nie ma samo w sobie znaczenia dla oceny czy przedsiębiorca spełnił wspomniany wymóg przejrzystości (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 20 września 2018 r., C-51/17, *OTP Bank i OTP Faktoring*, ECLI:EU:C:2018:750). W omawianym kontekście istotna jest więc nie tylko sama treść kwestionowanych postanowień umownych, ale także sposób wypełnienia przez bank obowiązku informacyjnego poprzedzającego zawarcie umowy dotyczącego wyjaśnienia w sposób transparentny kredytobiorcy-konsumentowi skutków ekonomicznych i prawnych przejętego w umowie mechanizmu indeksacji świadczeń umownych (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 20 września 2017 r., C-186/16, *Andriuc i in.*, ECLI:EU:C:2017:703). Szczegółowe rozważania dotyczące warunków niezbędnych dla spełnienia wymagania jednoznaczności postanowień umownych określających mechanizm waloryzacji świadczeń umownych z wykorzystaniem miernika w postaci waluty obcej zawarto m.in. w wyrokach Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSK 464/22 oraz z 8 listopada 2022 r., II CSK 1153/22, do których odwołuje się Sąd Najwyższy w obecnym składzie. W świetle powołanych orzeczeń prawidłowa była ocena Sądu drugiej instancji, że wskazane przez Sąd drugiej instancji postanowienia Umowy Kredytu oraz regulaminu banku dotyczące mechanizmu waloryzacji świadczeń z wykorzystaniem kursu waluty CHF samodzielnie i arbitralnie ustalanego przez pozwanego nie były jednoznaczne, gdyż nie pozwalały powodom

jako konsumentom na ustalenie wysokości własnego zobowiązania względem banku. Sposobu kształtowania wysokości świadczeń oraz możliwego realnego ryzyka ekonomicznego ponoszonego przez powodów w związku z wahaniami wysokości kursu CHF w okresie obowiązywania umowy nie wyjaśniał także zakres informacji udzielonych powodom przez pozwanego w okresie poprzedzającym zawarcie umowy. Należy też podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego, że postanowienia umowne dotyczące ukształtowania mechanizmu indeksacyjnego nie były przedmiotem indywidualnego uzgodnienia z powodami. Okoliczności poprzedzające zawarcie Umowy Kredytu, przy zastosowaniu wzoru przygotowanego przez pozwanego, oraz zakres uzgodnień, na które powodowie mieli realny wpływ, potwierdza, że nie dotyczyło to elementów kształtujących mechanizm indeksacji świadczeń umownych. Uwzględniając powyższe argumenty omawiany wyżej zarzut jest nieuzasadniony.

Uznanie za nieuzasadnionego tego zarzutu skargi kasacyjnej przesądzało o tym, że postanowienia Umowy Kredytu zawartej przez strony, określające mechanizm indeksacji świadczeń przewidzianych w umowie, które nie zostały wyrażone w umowie w sposób jasny i precyzyjny, podlegały badaniu pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20, z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, i z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z 12 czerwca 2025 r., II CSKP 1740/22 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2025 r., I CSK 839/24 wraz z powołanym tam orzecnictwem). Z tą oceną – dokonaną przez Sądy obu instancji – związany jest kolejny zarzut skargi kasacyjnej naruszenia art. 385¹ § 1-3 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 poprzez uznanie, że postanowienia Umowy Kredytu naruszają w sposób rażący interesy konsumenta i dobre obyczaje oraz prowadzą do nierównowagi kontraktowej stron przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków, a w konsekwencji do nieważności Umowy kredytowej, podczas gdy: a) zastosowanie do przeliczenia rat kredytu na PLN kursu sprzedaży CHF z Tabeli Kursów z dnia płatności poszczególnych rat było rozwiązaniem świadomie wybranym przez powoda, który w każdej chwili mógł rozpocząć spłatę kredytu bezpośrednio w walucie obcej, zatem to powód, a nie pozwany posiadał swobodę w zakresie wyboru sposobu spłaty rat

kredytu, a z uwagi na fakt wyczerpującego poinformowania powoda o ryzyku walutowym, w żaden sposób nie doszło do naruszenia dobrych obyczajów, b) zastosowanie do indeksacji kwoty kredytu kursu kupna z Tabeli Kursów z dnia uruchomienia kredytu było rozwiązaniem ekonomicznie uzasadnionym, odpowiadającym naturze zobowiązania i akceptowanym przez powoda (a więc również indywidualnie uzgodnionym), a zatem w żaden sposób nie prowadziło do obiektywnego naruszenia interesów powoda, a nawet, gdyby hipotetycznie uznać takie odesłanie do Tabeli kursów za abuzywne, to w dalszym ciągu dopuszczalne pozostaje zastosowanie samego mechanizmu indeksacji kredytu kursem waluty obcej, który byłby związany dla powoda z ryzykiem kursowym, które zaakceptował, i to niezależnie od sposobu ustalania kursów walut na potrzeby realizacji przeliczeń wynikających z mechanizmu indeksacji; c) kurs z Tabeli Kursów, który został zastosowany do indeksacji kredytu powoda, jak również kursy z Tabeli Kursów zastosowane do przeliczenia rat kredytu z CHF na PLN, miały zawsze charakter rynkowy (czyli nie godziły w interes konsumenta) i obiektywny, tj. nie mogły być i nie były dowolnie kreowane przez Bank; dodatkowo stosowanie kursów z tabel publikowanych przez Bank znajduje ustawowe umocowanie, co Sąd pierwszej instancji w całości pominął (art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego), zatem nie sposób uznać, iż Bank miał możliwość dowolnego kształtowania wysokości zobowiązania powoda; d) klauzula indeksacyjna przewidująca przeliczenie kwoty kredytu na CHF (§ 2 ust. 2 w zw. z § 7 ust. 1 Umowy kredytu) nie musiała określać kryteriów określających sposób ustalania kursu waluty obcej, jako że sposób ustalania Tabeli Kursów Walut nie jest informacją istotną dla konsumenta z punktu widzenia przedmiotu Umowy Kredytu; e) pomiędzy stronami kwestia wysokości salda zadłużenia powoda w CHF nigdy nie była wątpliwa, a zatem strony umowy znały wysokość świadczeń wzajemnych, a Umowa Kredytu nadaje się do wykonania, w szczególności, że pozwany po wypłacie kredytu poinformował powoda o wysokości zadłużenia w CHF, a ten nie zgłaszał do tego żadnych zastrzeżeń; f) Sąd nie zastosował obiektywnego podejścia przy badaniu skutków abuzywności Umowy Kredytu i oparł się wyłącznie na żądaniu kredytobiorcy pomijając stanowisko i sytuację Banku oraz innych kredytobiorców, co jak już wskazano pozostaje

sprzeczne z aktualnym orzecznictwem TSUE, tj. z wyrokiem z 29 kwietnia 2021 r., wydanego w sprawie prowadzonej pod sygn. C-19/20.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną podziela stanowisko wyrażone wielokrotnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego z uwzględnieniem stanowiska Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyrażonego na gruncie przepisów dyrektywy 93/13, że abuzywny charakter mają postanowienia umów kredytu przewidujące waloryzację do kursu franka szwajcarskiego odsyłające do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie, jeżeli nie wskazują obiektywnych kryteriów ustalania kursu waluty obcej, który jest jednostronnie ustalany przez bank, co pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z 21 listopada 2023 r., II CSKP 1602/22 oraz z 14 lutego 2025 r., II CSKP 1545/22). Cech abuzywności postanowień umowy (łącznie z regulaminem banku mającym do niej zastosowanie) nie eliminują wskazane przez pozwanego w treści zarzutu okoliczności. Jak wynika z wcześniejszej oceny skargi kasacyjnej pozwany nie wykonał należycie swojego obowiązku informacyjnego względem powodów jako konsumentów, stron umowy o kredyt, a postanowienia w niej zawarte nie były jednoznaczne. Z tej przyczyny nie można przyjąć, aby abuzywność postanowień umowy o kredyt wyłączało to, że powodowie w sposób świadomy podjęli decyzję o związaniu się warunkami umowy. Bez znaczenia jest również to, że na etapie poprzedzającym zawarcie umowy powodowie mieli możliwość zawarcia umowy przewidującej możliwość spłaty kredytu w walucie obcej, skoro ostatecznie tego wariantu umowy nie wybrali. Natomiast już po otrzymaniu przez nich kredytu w złotych polskich, którego wysokość w relacji do CHF była już ustalona według kursu ustalanego samodzielnie przez pozwanego, spłata kredytu przez powodów w walucie obcej nie eliminowałaby ekonomicznego skutku wynikającego z ustalenia w ten sposób wysokości zobowiązania powodów w CHF oraz ryzyka kursowego związanego z wahaniami kursu złotego polskiego do CHF, który powodowie byliby zmuszeni nabyć w celu wykonania swojego zobowiązania. Nie może też być uwzględniona argumentacja pozwanego, że oceniany mechanizm indeksacji

świadczeń umownych, jakie zobowiązani byli spełnić powodowie nie miał charakteru abuzywnego dlatego, że zastosowanie do indeksacji kwoty kredytu kursu kupna z Tabeli Kursów z dnia uruchomienia kredytu było rozwiązaniem ekonomicznie uzasadnionym, odpowiadającym naturze zobowiązania i akceptowanym przez powoda (a więc również indywidualnie uzgodnionym). To, że przyjęte w Umowie Kredytu rozwiązanie dotyczące indeksacji świadczeń było ekonomicznie uzasadnione na dzień zawarcia Umowy nie przesądzało, że było ono ekonomicznie uzasadnione dla powodów jako konsumentów w całym okresie, na który Umowa została zawarta. O abuzywności postanowień Umowy Kredytu określających mechanizm indeksacyjny nie przesądzało samo rozwiązanie przewidujące indeksację świadczeń do waluty obcej, co do którego zgodę wyraziły obie strony, lecz analiza całościowa tego mechanizmu, w którym tylko jednym z elementów było określenie wysokości zobowiązania powodów wyrażonego w CHF po wypłacie kwoty kredytu w złotych polskich. W tym mechanizmie pozwany zagwarantował sobie uprawnienie do samodzielnego decydowania o wysokości świadczeń spełnianych przez powodów w okresie trwania umowy, według tylko sobie znanych kryteriów. Ponieważ oceny abuzywności postanowień umowy dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie następczo, to ocena niedozwolonego charakteru postanowienia umowy nie może uwzględniać okoliczności powstałych po jej zawarciu, w tym także sposobu stosowania postanowienia w praktyce (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 oraz m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22). Nie ma więc znaczenia, że pozwany dla ustalania wysokości świadczeń z Umowy Kredytu stosował kursy – jak to określa „obiektywne” - zbliżone czy odpowiadające kursom rynkowym. Nieskuteczne jest także odwołanie się do art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego, zgodnie z którym bank obowiązany jest ogłaszać w miejscu wykonywania czynności, w sposób ogólnie dostępny m.in.: stosowane kursy walutowe. W orzecznictwie uznano bowiem, że postanowienia umowy kredytu zawartej z konsumentem odsyłające do kursu stosowanego przez bank nie są odzwierciedleniem normy wyrażonej w art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego, do której miałoby też zastosowanie wyłączenie

przewidziane w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13. W postanowieniu Sądu Najwyższego z 21 grudnia 2023 r., I CSK 5177/22 wskazano, z odwołaniem się do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 grudnia 2021 r., C-243/20, DP i SG przeciwko Trapeza Peiraios AE, ECLI:EU:C:2021:1045 i powołane tam dalsze orzecznictwo, zob. też wyrok Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2025 r., II CSKP 327/23), że okoliczność, iż zgodnie z art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego banki są zobowiązane do ogłaszania w sposób ogólnie dostępny stosowanych kursów walutowych nie oznacza, że warunki umowne odsyłające do kursu stosowanego przez bank (tabelarycznego) odzwierciedlają przepis ustawy w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13. Wyjątek określony w tym przepisie wymaga bowiem, aby konkretny warunek umowny odzwierciedlał treść przepisu prawa mającego zastosowanie między umawiającymi się stronami niezależnie od ich wyboru, ewentualnie mającego domyślne zastosowanie w braku odmiennego uzgodnienia między stronami, przy czym należy go interpretować ściśle. Przepis art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego określa jedynie ogólną kompetencję banków do określania kursów walutowych. Nie zawiera on jednak przepisu dyspozytywnego, który ma kształtować treść stosunku umowy kredytu, a w szczególności determinować kształt mechanizmu waloryzacyjnego w zakresie kursu walutowego miarodajnego dla przeliczeń, co dopiero pozwalałoby odwołać się do domniemania, że ten kształt był wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę i wyłączałoby kontrolę abuzywności zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 (por. też motyw 13 dyrektywy 93/13 oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 marca 2013 r., C-92/11, RWE Vertrieb AG przeciwko Verbraucherzentrale NordrheinWestfalen e.V., pkt 26 i n., ECLI:EU:C:2013:180, zob. też wyroki Sądu Najwyższego z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 oraz z 10 października 2025 r., II CSKP 2392/22). Zatem okoliczność, że pozwany udostępniał ustalany przez niego kurs waluty i stosowany do rozliczeń na podstawie umowy zawartej z powodami w sposób przewidziany w art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego, nie wyłączała możliwości uznania, że mechanizm rozliczeń stron przewidziany w umowie był sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszał interesy powodów jako konsumentów. Wbrew stanowisku pozwanego, klauzula indeksacyjna przewidująca przeliczania świadczeń

umownych kredytodawcy oraz kredytobiorców na CHF powinna była określać (w umowie lub mającym do niej zastosowanie regulaminie banku) kryteria ustalania kursu waluty obcej. Była to bowiem informacja istotna dla konsumenta z punktu widzenia przedmiotu Umowy Kredytu, gdyż pozwalała im oszacować wysokość świadczenia, jakie na podstawie Umowy powinien spełnić wobec nich bank, z jednej strony oraz wysokość świadczeń, jakie będą oni sami zobowiązani spełniać na rzecz pozwanego, z drugiej strony, co w konsekwencji umożliwiałoby także ewentualną kontrolę prawidłowości określania wysokości tych świadczeń przez pozwanego jako strony umowy w trakcie trwania Umowy. Również saldo kredytu było każdorazowo, po kolejnej płatności raty przez powodów, ustalane z uwzględnieniem skutków wynikających z wadliwego mechanizmu indeksacji świadczeń pieniężnych spełnionych przez powodów.

Podniesiony wyżej zarzut pozwany uzasadnił także oparciem się sądu wyłącznie na żądaniu kredytobiorcy (ściślej kredytobiorców) bez zastosowania obiektywnego podejścia przy badaniu skutków abuzywności Umowy kredytu z pominięciem stanowiska i sytuacji banku oraz innych kredytobiorców. W istocie w tym zakresie zarzut pozwanego dotyczył nie tyle samej oceny czy postanowienia umowne dotyczące indeksacji mają charakter abuzywny, lecz skutków prawnych wynikających ze stwierdzenia abuzywności tych postanowień. Z zagadnieniem tym powiązane są ściśle pozostałe zarzuty skargi kasacyjnej, które kwestionują odrzuconą przez Sąd drugiej instancji możliwość utrzymania w mocy pozostałej części Umowy przez uzupełnienie luki powstałej w następstwie usunięcia z Umowy Kredytu postanowień abuzywnych przepisami o charakterze dyspozytywnym. Zarzut naruszenia art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 358 § 2 i § 3 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c. pozwany uzasadnił bowiem ich błędną wykładnię skutkującą uznaniem, że nie istnieje przepis dyspozytywny, który mógłby zostać zastosowany do rozliczeń z tytułu Umowy Kredytu (przy założeniu niekorzystnej dla pozwanego interpretacji, zgodnie z którą odesłanie do Tabeli Kursów zostanie uznane za bezskuteczne), a co za tym idzie nie jest możliwe utrzymanie pomiędzy stronami umowy o zamierzonym charakterze, w sytuacji gdy:

- w świetle aktualnego orzecznictwa TSUE możliwe jest utrzymanie Umowy w mocy, bowiem abuzywność spornych postanowień umownych nie musi automatycznie prowadzić do unicestwienia całego stosunku prawnego;

- możliwe jest wykorzystanie w tym zakresie kursu średniego NBP poprzez zastosowanie art. 358 § 2 i § 3 k.c. w jego aktualnym brzmieniu, w zgodzie z wolą stron, które od początku zamierzały ukształtować stosunek prawny z uwzględnieniem uzależnienia wysokości świadczenia pozwanego kredytobiorcy od kursu waluty obcej;

- możliwe jest również wykorzystanie wskaźnika o charakterze dyspozytywnym, jakim jest kurs średni NBP, na podstawie orzecznictwa TSUE, zgodnie z którym kurs ten może pełnić funkcję przepisu dyspozytywnego i obowiązywał w dacie zawarcia Umowy Kredytu, co pozostawałoby zgodne z wolą stron oraz pomimo iż w świetle obowiązujących na dzień orzekania przepisów prawa krajowego istnieje taka możliwość.

Natomiast ostatni zarzut naruszenia art. 4 w zw. z art. 1 ust. 1 lit. a) i lit. b) ustawy antyspreadowej w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. oraz art. 391 § 1 k.p.c. pozwany uzasadnił ich błędną wykładnią polegającą na nieuwzględnieniu przez Sąd obowiązującego na dzień wyrokowania stanu prawnego, w którym uznanie za niedozwolone postanowienia umownego zawierającego odesłanie do Tabeli kursów Banku jest wyłączone z uwagi na przyznanie przez ustawodawcę kredytobiorcom innych środków ochrony prawnej, w szczególności umożliwienie im spłaty kredytu bezpośrednio w walucie obcej, a jednocześnie spełnione pozostają cele dyrektywy 93/13 - a w konsekwencji zaniechanie dokonania oceny skutków braku związania abuzywnym postanowieniem na dzień orzekania i błędne przyjęcie, że nie została uchylona ewentualna abuzywność kwestionowanych postanowień.

Wbrew zarzutowi pozwanego, Sąd drugiej instancji nie naruszył art. 316 § 1 k.p.c., według którego po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy. Przepis ten poprzez art. 391 § 1 k.p.c. ma zastosowanie także w postępowaniu apelacyjnym. Wynika z niego m.in. konieczność uwzględnienia przez sąd stanu prawnego obowiązującego w chwili zamknięcia

rozprawy. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia abuzywne nie wiążą konsumenta. Ponadto, jak stanowi art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Sąd Apelacyjny trafnie przyjął, posiłkując się stanowiskiem zajętym w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., zasadzie prawnej, III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56) - że konsument świadomy niedozwolonego charakteru postanowienia może sprzeciwić się odmowie jego zastosowania, udzielając wolnej zgody na to postanowienie. Potwierdzenie takiej klauzuli sprawia nie tylko, że wywiera ona skutki *ex tunc*, ale powoduje, iż z mocą wsteczną staje się skuteczna cała umowa. Natomiast w sytuacji, w której klauzula abuzywna stała się definitywnie bezskuteczna - wskutek odmowy potwierdzenia albo upływu rozsądnego czasu do jej potwierdzenia - o obowiązywaniu umowy decyduje to, czy stosownie do przedstawionych reguł weszła w jej miejsce regulacja zastępcza. To zaś zależy od tego, czy całkowita i trwała bezskuteczność (nieważność) umowy naraża konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, czemu konsument może wiążąco zaprzeczyć oraz istnieje regulacja zastępcza wynikająca z ustawy albo - jeżeli jest to dopuszczalne - określona przez sąd. Zastosowanie takiej konstrukcji oznacza, że z dniem odmowy potwierdzenia klauzuli, bez której umowa kredytu nie może wiązać, albo z dniem bezskutecznego upływu czasu do jej potwierdzenia ustaje stan zawieszenia, a umowa staje się definitywnie bezskuteczna (nieważna) albo - jeżeli spełnione są przesłanki dopuszczalności jej utrzymania przez zastosowanie regulacji zastępczej - staje się skuteczna z mocą wsteczną (*ex tunc*) w kształcie obejmującym ową regulację zastępczą (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21, z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z 9 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22 i z 12 czerwca 2025 r., II CSKP 1740/22). Zatem w sytuacji stwierdzenia abuzywności postanowień umowy kredytu stanowisko świadomego konsumenta dotyczące woli utrzymania w mocy tych postanowień jest wiążące dla sądu.

Odmowa potwierdzenia przez konsumenta z mocą *ex tunc* postanowień abuzywnych rodzi po stronie sądu rozpoznającego spór pomiędzy konsumentem a przedsiębiorcą (bankiem) obowiązek dokonania obiektywnej oceny skutku

prawnego tej odmowy, z uwzględnieniem właściwych przepisów prawa materialnego regulujących oceniany stosunek umowny. Dokonując tej oceny sąd nie jest związany stanowiskiem konsumenta twierdzącego, że skutkiem abuzywności części postanowień umowy kredytu jest jej nieważność. Stanowisko konsumenta miałoby istotne znaczenie tylko wtedy, gdyby oświadczył, że nie akceptuje przyjęcia nieważności umowy z uwagi na niekorzystne dla niego konsekwencje prawne takiej oceny. Tak też to zostało ocenione przez Sąd drugiej instancji, który nieważność Umowy Kredytu zawartej przez strony przyjął nie dlatego, iż takie było stanowisko powodów, lecz dlatego, że taka sankcja wynikała z obiektywnej, dokonanej na podstawie mających zastosowanie przepisów krajowego prawa materialnego, oceny skutków zamieszczenia w Umowie Kredytu postanowień abuzywnych dotyczących indeksacji świadczeń umownych do waluty obcej (CHF), a której to sankcji nie sprzeciwili się powodowie, jako konsumenci. Było to zgodne ze stanowiskiem wyrażonym w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341 – powołanym przez skarżącego w skardze kasacyjnej – w którym stwierdzono m.in., że wykładni art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że skutki stwierdzenia przez sąd istnienia nieuczciwego warunku w umowie zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem podlegają przepisom prawa krajowego, przy czym kwestia utrzymywania się w mocy takiej umowy powinna być oceniana z urzędu przez sąd krajowy zgodnie z obiektywnym podejściem na podstawie tych przepisów. Przyjęta sankcja nieważności umowy była następstwem oceny Sądu drugiej instancji, że powstała w następstwie usunięcia postanowień abuzywnych luka nie mogła być uzupełniona ani odpowiednią wykładnią pozostałej części umowy, ani też innymi przepisami dyspozytywnymi. Sąd drugiej instancji przyjął – co znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego - że wyeliminowanie z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej klauzul przeliczeniowych, uznanych za abuzywne, prowadzi również do upadku klauzuli ryzyka walutowego. Takie przekształcenie umowy jest na tyle daleko idące, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, nawet jeśli nadal dotyczy innego podtypu czy wariantu umowy kredytu. W konsekwencji, po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul, utrzymanie umowy w formie zamierzonej przez strony nie jest możliwe (zob. np.

wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 45 i II CSKP 382/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22 oraz z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22). Dodać także należy, że regulacja zawarta w art. 385¹ § 2 k.c. jest wyrażona także w art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, zgodnie z którym państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykluczono jednak możliwość uzupełnienia luki w umowie w razie stwierdzenia nieuczciwego charakteru jednego z warunków umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, przez zmianę treści tego warunku poprzez wykładnię oświadczeń woli stron, co miałoby prowadzić do zastosowania w jego miejsce przepisów dyspozytywnych (zob. wyroki z 3 października 2019 r., C-260/18, K. Dziubak, i J. Dziubak, ECLI:EU:C:2019:819, z 14 czerwca 2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, ECLI:EU:C:2012:349, z 26 marca 2019 r., C-70/17, Abanca, ECLI:EU:C:2019:250, z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler, ECLI:EU:C:2014:282 i z 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank, ECLI:EU:C:2021:673). Taki zabieg prowadziłby do zmiany treści klauzuli indeksacyjnej, prowadząc do zmiany jej rozumienia. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, art. 5 i 6 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy, który stwierdził nieuczciwy charakter warunku umowy, dokonał wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru. Artykuł 6 ust. 1 ww. dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że niezgodny z tym artykułem jest przepis prawa krajowego dający sądowi możliwość uzupełnienia umowy przez zmianę treści owego warunku. Możliwość taka istniałaby tylko w przypadku, gdyby stwierdzenie nieważności nieuczciwego warunku zobowiązywało sąd do unieważnienia umowy w całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 18 listopada 2021 r. C-212/20, M.P., B.P.

przeciwko "A", pkt 72, ECLI:EU:C:2021:934 i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 57, ECLI:EU:C:2021:341). Także w orzecznictwie Sądu Najwyższego uznano, że art. 65 k.c. nie może być wykorzystany do sanowania klauzuli abuzywnej – nie służy bowiem konstruowaniu nowych postanowień, lecz interpretacji już złożonych (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22 i z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22).

W odniesieniu do możliwości zastąpienia luki powstałej w wyniku wyeliminowania postanowień niedozwolonych kształtujących mechanizm indeksacji przepisem dyspozytywnym istotne znaczenia ma uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56), której nadano moc zasady prawnej. W jej uzasadnieniu wyjaśniono, że zastąpienie postanowień abuzywnych przepisami dyspozytywnymi jest dopuszczalne wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych. Jeżeli klauzula abuzywna stała się definitywnie bezskuteczna - wskutek odmowy potwierdzenia albo upływu rozsądnego czasu do jej potwierdzenia - o obowiązywaniu umowy decyduje to, czy weszła w jej miejsce regulacja zastępcza. To zaś zależy od tego, czy całkowita i trwała bezskuteczność (nieważność) umowy naraża konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje - czemu konsument może wiążąco zaprzeczyć (sprzeciwiając się zarazem utrzymaniu umowy) - a w razie odpowiedzi pozytywnej - czy regulacja zastępcza istnieje. Taka regulacja jednak nie istnieje.

W szczególności w odniesieniu do możliwości zastosowania art. 358 § 2 k.c. dla utrzymania w mocy umów kredytu indeksowanych do waluty obcej po uznaniu za bezskutecznych jako abuzywnych postanowień określających mechanizm indeksacji świadczeń umownych konsumentów Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy m.in. w wyrokach z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 oraz z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, w których wyłączono dopuszczalność zastąpienia abuzywnych postanowień umownych określających mechanizm indeksacji świadczeń umownych przez zastosowanie średniego kursu NBP w oparciu o art. 358 § 2 k.c. Przepis ten został wprowadzony do kodeksu cywilnego z dniem 24 stycznia 2009 r. ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz ustawy - Prawo dewizowe (Dz. U. z 2008 r. Nr 228, poz. 1506), dopiero po zawarciu przez strony umowy. Zgodnie z jego treścią,

wówczas wprowadzoną, wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia wymagalności roszczenia, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna stanowi inaczej. W razie zwłoki dłużnika wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia w walucie polskiej według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia, w którym zapłata jest dokonana. Powyższa regulacja prawna została później zmieniona – z dniem 8 września 2016 r. - przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311). Zgodnie z nowym brzmieniem § 2 art. 358 k.c., wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia wymagalności roszczenia, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna zastrzega inaczej. Natomiast według § 3, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia w walucie polskiej według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia, w którym zapłata jest dokonywana. Dla rozstrzygnięcia o zasadności zarzutu podniesionego przez pozwanego istotna jest treść § 2 art. 358 k.c., gdyż § 3 tego artykułu, dotyczący odsetek, ma zastosowanie wtedy, gdy do zobowiązania mają zastosowanie przepisy art. 358 § 1 i 2 k.c. W powołanych wyżej orzeczeniach Sądu Najwyższego wyjaśniono, że wprowadzony art. 358 § 2 k.c. dotyczy zobowiązań wyrażonych w walucie obcej, a w przypadku kredytu indeksowanego do CHF waluta obca stanowi jedynie miernik wartości zobowiązania zaciągniętego w walucie polskiej i świadczeń spełnianych przez kredytobiorców w walucie obcej. Umowa Kredytu nie przewidywała spełnienia przez bank świadczenia w walucie obcej. Poza tym zamiarem pozwanego banku nie było stosowanie kursu średniego NBP, lecz kursów z tabeli banku, co miało mu zapewnić wyższy zysk ze spreadu walutowego. Przyjęcie, że wolą stron było stosowanie innego kursu, odrywałoby się zatem od ich rzeczywistej woli. Stanowisko to zostało podzielone także w wyroku Sądu Najwyższego z 6 listopada 2025 r., II CSKP 67/23, w którym wskazano, że po wyeliminowaniu z umowy kredytu postanowień abuzywnych dotyczących mechanizmu waloryzacji świadczeń kredytobiorców-konsumentów do powstałej w ten sposób luki nie miał zastosowania art. 358 § 2 k.c., który został wprowadzony do kodeksu cywilnego dopiero z dniem 24 stycznia

2009 r., ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz ustawy - Prawo dewizowe (Dz.U. z 2008 r. Nr 228, poz. 1506), a zatem nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, i z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22), przepis ten nie może być stosowany retroaktywnie ani wykorzystywany do uzupełniania treści umowy zawartej przed jego wejściem w życie. Nie dotyczy on ponadto kredytów indeksowanych, w których waluta obca pełni jedynie funkcję miernika wartości zobowiązania zaciągniętego i wypłaconego w złotych. Aktualności tej oceny prawnej nie zmieniła nowelizacja art. 358 k.c. dokonana powołaną wcześniej ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311). Nie można również przyjąć, że kurs średni NBP pełnił funkcję normy dyspozytywnej. Uchwały Zarządu NBP regulowały sposób ustalania kursów publikowanych przez bank centralny, lecz nie nakładały na banki komercyjne obowiązku stosowania tych kursów w relacjach z klientami. Kurs średni NBP nie był przepisem prawa, nie obowiązywał stron z mocy ustawy i nie został przez nie uzgodniony. Nie może więc zastąpić luki powstałej po usunięciu klauzul abuzywnych.

Sąd Apelacyjny prawidłowo też przyjął, że utrzymanie w mocy pozostałej po usunięciu postanowień niedozwolonych części Umowy Kredytu nie mogły uzasadniać rozwiązania przyjęte w ustawie antyspreadowej, którą wprowadzono przepis art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku. Przepis ten wszedł w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. na mocy art. 1 pkt 1 lit. b) ustawy antyspreadowej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22,

z 20 października 2023 r., II CSKP 820/23 i z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 5 października 2023 r., I CSK 355/23) wyjaśniono, że przepisy tej ustawy nie pozwalają przyjąć, że celem powołanego postanowienia było zastąpienie abuzywnych klauzul przeliczeniowych zawartych w umowach kredytu powiązanych z walutą obcą, względnie sanowanie wadliwości takich klauzul i jej skutków, od chwili zawarcia umowy (*ex tunc*). Powołana ustawa miała zastosowanie do umów ważnie zawartych, o czym świadczy m.in. art. 4, odwołujący się do „spłaty całkowitej kwoty kredytu” i „nispłaconej części” kredytu. Oceny abuzywności postanowienia umownego dokonuje się bowiem według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie następczo. Oznacza to, że ocena niedozwolonego charakteru postanowienia nie może uwzględniać okoliczności powstałych po zawarciu umowy (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 oraz m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22). W ustawie antyspreadowej nie ma też regulacji prawnych, które zastępowałyby niedozwolone postanowienia umowne i korzystałyby z domniemania, że są one rezultatem wyważenia ogółu praw i obowiązków stron umowy, co wyłączałoby kontrolę ich abuzywności.

Z uwagi na treść zarzutów skargi kasacyjnej dodać należy, że przeciwko przyjętej sankcji nieważności umowy, której skutkiem jest powstanie zobowiązania obejmującego obowiązek zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych przez strony na podstawie nieważnej umowy, nie może przemawiać wzgląd na bliżej nieokreśloną sytuację pozwanego czy też innych kredytobiorców. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazano, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, który stanowi, iż nieuczciwe warunki nie są wiążące dla konsumentów, jest przepisem bezwzględnie obowiązującym, który zmierza do zastąpienia ustanowionej przez umowę formalnej równowagi praw i obowiązków stron umowy rzeczywistą równowagą, która przywraca równość stron (wyrok z 17 maja 2018 r., Karel de Grote-Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, ECLI:EU:C:2018:320, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo oraz wyrok z 7 grudnia 2023 r., C-140/22, SM i in. przeciwko mBank S.A., ECLI:EU:C:2023:965, pkt 53). Z uwagi na charakter

i znaczenie interesu publicznego, jakim jest ochrona konsumentów, dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, co wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentami. W tym celu sądy na podstawie art. 6 ust. 1 dyrektywy są zobowiązane do odstąpienia od stosowania nieuczciwych warunków umowy, aby nie wywierały one, w braku sprzeciwu konsumenta, wiążących wobec niego skutków (zob. np. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, ECLI:EU:C:2019:250, pkt 52, wyrok z 10 czerwca 2021 r., BNP Paribas Personal Finance, od C-776/19 do C-782/19, ECLI:EU:C:2021:470, pkt 36, a także podobnie wyrok z 8 września 2022 r., D.B.P. i in. (Kredyt hipoteczny denominowany w walucie obcej), od C-80/21 do C-82/21, ECLI:EU:C:2022:646, pkt 58, wyrok z 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Arkadiusz Szcześniak przeciwko Bankowi M., ECLI:EU:C:2023:478, pkt 56). Warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć co do zasady skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczonego warunku (wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, ECLI: EU:C:2016:980, pkt 61 oraz z 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Arkadiusz Szcześniak przeciwko Bankowi M., pkt 57). Spoczywający na sądzie krajowym obowiązek odstąpienia od stosowania nieuczciwego warunku umownego nakazującego zapłatę kwot, które okazują się nienależne, pociąga za sobą co do zasady odpowiedni skutek restytucyjny w odniesieniu do tych kwot, ponieważ brak takiego skutku mógłby naruszać skutek odstraszący, jaki art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 7 ust. 1 tej dyrektywy zamierza przypisać stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunków zawartych w umowach zawieranych przez przedsiębiorcę z konsumentami (wyrok z 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Arkadiusz Szcześniak przeciwko Bankowi M., pkt 58, podobnie wyrok z 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, ECLI:EU:C:2016:980, pkt 62

i 63). Wcześniej w wyroku z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, pkt 69, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt, Trybunał wyraźnie wypowiedział się za koniecznością osiągnięcia efektu odstraszającego. Podobnie Trybunał ten wskazał w wyroku z 26 kwietnia 2012 r., C-472/10, Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság przeciwko Invitel Távközlési Zrt, ECLI:EU:C:2012:242 oraz w wyroku z 14 czerwca 2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, SA przeciwko Joaquínowi Calderónowi Caminie, ECLI:EU:C:2012:349, pkt 69. Wykładnię prokonsumencką i prounijną przepisów dotyczących klauzul abuzywnych, polegającą na konieczności osiągnięcia wskazanego efektu odstraszającego potwierdził też Sąd Najwyższy w wyroku z 24 października 2018 r., II CSK 632/17. Mechanizm ochrony konsumentów przewidziany w dyrektywie 93/13 oraz przepisach kodeksu cywilnego stanowiących ich transpozycję do polskiego systemu prawa służy więc nie tylko ochronie konkretnego konsumenta pozostającego w sporze prawnym z przedsiębiorcą, lecz szerzej także ochronie innych konsumentów. Pozwany jako przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą o znacznej skali, w tym w formie czynności prawnych zawieranych z udziałem konsumentów, z uwagi na różnicę potencjału ekonomicznego i posiadanych zasobów ludzkich i materialnych nie może skutecznie przeciwstawić własnego interesu majątkowego dla zastosowania określonej sankcji wynikającej z bezwzględnie obowiązujących przepisów o ochronie konsumentów, jeżeli sankcja ta wynika z obiektywnej oceny prawnej stosunku prawnego łączącego przedsiębiorcę z konsumentem.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną jako bezzasadną. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹, 3-4 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz w zw. z przepisami § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn.: Dz.U. z 2026 r., poz. 215) przy uwzględnieniu wartości przedmiotu zaskarżenia ustalonej postanowieniem Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2023 r. na kwotę 354 084 zł.

(A.G.)

[SOP]